

FAIR – över tid

Arkivfrågor i SND-samarbetet

Nätverksträff Uppsala 8 november 2023

Erik Thorsten, Hanna Höie, Margareta Åkesson, Margareta Ödmark, Sofia Särdaqvist,
Olof Olsson, Johan Fihn Marberg

Informationshantering och arkivbildning i forskningsprocesserna hos lärosäten

- Arkivering i förhållande till publicering och delande av forskningsdata
 - Forskningsinformation med fokus på forskningsdata, och specifikt den som delas genom SND och annan publicering av forskningsdata
 - FAIR ur en arkivaries synvinkel är FAIR över tid
- Ett samarbete under 2023 mellan
 - SND-kontoret
 - Riksarkivet – kontaktperson för SND (Sofia Särdaqvist)
 - Arbetsgrupp med arkivarier på lärosäten

FAIR - över tid

FAIR-principerna är grunden för hantering av forskningsinformation – nu och över tid.

FAIR – över tid innebär att forskningsinformation ska vara:

- sökbar (**F**indable) - möjliga att hitta
- tillgänglig (**A**ccessible) – möjliga att komma åt
- interoperabla (**I**nteroperable) – möjliga att hantera tillsammans med annat data och annan programvara
- återanvändningsbar (**R**eusable) – möjliga att använda i ny forskning eller tillämpning

Findable – över tid

- Forskningsinformation ska vara sökbar – inte bara forskningsdata utan all information som tillkommer under forskningsverksamhetens processer
- Forskningsdata – var finns den lagrad? Primärdata – Sekundärdata
- Unika identiteter som kan koppla ihop information på olika platser/system
- **Datahanteringsplanen** pekar ut var man kan hitta det enskilda projektets information
- Lärosätets **informationshanteringsplan** och **bevarandeplanering** anger övergripande regler och riktlinjer för det enskilda projektets information

Diskussionspunkt 1

- Hur håller lärosätet ihop all information som skapas i ett forskningsprojekt?
- Vad är den unika identiteten på ett forskningsprojekt?
- Går det att söka efter forskningsdata och annan forskningsinformation på en övergripande nivå?
- Instruktion:
 - Samtal i bikupa 5 minuter
 - Utse någon som kan föra anteckningar
 - Skicka anteckningarna till margareta.odmark@su.se
 - Var beredd att någon grupp kommer att få delge något från er diskussion efter varje diskussionspunkt

Accessible – över tid

- **Datahanteringsplanen** beskriver vilken slags data som projektet använder och därmed hur den kan delas och hanteras
 - “as open as possible and as closed as necessary”
- **Informationshanteringsplan** och **bevarandeplanering** styr lagringen av forskningsdata – under informationens hela livscykel
 - Under det aktiva forskningsarbetet
 - Under 10, 15 eller 25 år (under gallringsfristen)
 - Under bevarandet
- Publicering av forskningsdata kontra publicering av metadata
 - Begäran om utlämnande av forskningsdata som en allmän handling

Diskussionspunkt 2

- Vem ansvarar för och bekostar vad under förvaringen? Under projektet, under 10 (15 eller 25) år, bevarande
- Instruktion:
 - Samtal i bikupa 5 minuter
 - Utse någon som kan föra anteckningar
 - Skicka anteckningarna till margareta.odmark@su.se
 - Var beredd att någon grupp kommer att få delge något från er diskussion efter varje diskussionspunkt

Interoperable – över tid

- **Datahanteringsplanen** beskriver metod, verktyg och metadata
- Systemen måste fungera tillsammans
 - Återanvända metadata och masterdata
 - Lagringsplatser samverkar med publiceringsytor och system för bevarande
 - Ingen IT-lösning är för evigt
- **Informationshanteringsplan** och **bevarandeplanering** skapar förutsättning för interoperabilitet
 - Omvärlden förändras, förändringar måste styras och beskrivas.
- Publiceringsprocessen löper jämsides med arkiveringsprocessen

Diskussionspunkt 3

- Hur bygger vi en interoperabilitet mellan och inom lärosätena?
- Instruktion:
 - Samtal i bikupa 5 minuter
 - Utse någon som kan föra anteckningar
 - Skicka anteckningarna till margareta.odmark@su.se
 - Var beredd att någon grupp kommer att få delge något från er diskussion efter varje diskussionspunkt

Reusable – över tid

- Det som är självklart idag är obegripligt i morgon – **Datahanteringsplanen** dokumenterar metod, begrepp och koder, så att även nästa generation fattar
- Möjliggör för andra forskningsområden att använda forskningsdata
- **Informationshanteringsplan** och **bevarandeplanering** ger riktlinjer för informationsvärdering och validering
 - Värdefulla dataset – allt kan inte/ska inte bevaras, vi måste lägga resurserna på att bevara det som är värdefullt
 - Forskningen måste tåla insyn och granskning - forskningsresultat måste kunna underbyggas med data och lärosätet måste kunna presentera den

Diskussionspunkt 4

- Vem ska göra bedömningen av vad som är ett värdefullt dataset? Bedömningen behöver ibland ske flera gånger över tid (datats värde förändras genom återanvändning)
 - Görs det informationsvärderingar av forskningsdata idag på ditt lärosäte?
- Instruktion:
 - Samtal i bikupa 5 minuter
 - Utse någon som kan föra anteckningar
 - Skicka anteckningarna till margareta.odmark@su.se
 - Var beredd att någon grupp kommer att få delge något från er diskussion efter varje diskussionspunkt

Tre arkivfrågor som berör samarbetet inom SND och har koppling till FAIR-principerna

1. En genomarbetad datahanteringsplan underlättar informationshanteringen
2. Förvaring av forskningsdata (lagring, publicering och strategi för bevarande)
3. Förutsättningar och former för gallring av forskningsdata

Datahanteringsplan – vad är den bra för?

Idag:

- Ett bra verktyg för forskaren att följa sin process
- En bra sammanställning av forskningsprojektet vid publicering
- Ett redskap för stödfunktioner som ska hantera forskningsinformationen när projektet är avslutat

På sikt:

- Ett verktyg för lärosätet att styra och stödja informationshanteringen

Infrastruktur för forskningsdata

- Lärosätenas ansvar att erbjuda en infrastruktur för forskningsinformation:
 - Under projektet
 - När projektet är avslutat (10 år, 15 år eller 25 år)
 - Och in i evigheten
- Lärosätenas IT-system behöver en exportfunktion
- Möjlighet att kunna skapa säkra leveranser mellan IT-system och lagringsytor osv
- Interoperabilitet inom och mellan lärosätena

Gallring

- **Informationshanteringsplan** och **bevarandeplanering** ger riktlinjer för Informationsvärdering
- **Datahanteringsplanen** är central för att kunna genomföra en informationsvärdering
- Det måste finnas rutiner för att fatta och omvärdera gallringsbeslut.
- Det måste vara möjligt att gallra
- Metadata för att söka ut information som ska gallras

Diskussionspunkt 5

- All data som publiceras – ska det bevaras eller kan det gallras? Finns det en tidsgräns för hur länge data ska vara publicerat?
- Ska gallring vara default och lärosätena bör i praktiken fatta bevarandebeslut?
- Hur dokumenteras och publiceras ett eventuellt gallringsbeslut?
- Instruktion:
 - Samtal i bikupa 5 minuter
 - Utse någon som kan föra anteckningar
 - Skicka anteckningarna till margareta.odmark@su.se
 - Var beredd att någon grupp kommer att få delge något från er diskussion efter varje diskussionspunkt

Frågestund / panelsamtal

I förväg inkomna frågor:

- "Ibland upplever forskare att det är svårt att veta vem som är ansvarig för arkivering av forskningsdata i ett projekt. En sådan situation kan t.ex. inträffa i projekt inom medicin och klinisk vetenskap där ett lärosäte och en eller flera regioner deltar."
- "Kopplingen mellan arbetsflöden för arkivfunktionen och projektdatalagring- hur kan vi göra det så sömlöst som möjligt för data att gå från projektlagring till arkivlagring (arkivering + eventuell DORIS-koppling)?"

Tack!

- Fler frågor? Maila oss gärna...
- Margareta Åkesson, HV margareta.akesson@hv.se
- Margareta Ödmark, SU margareta.odmark@su.se
- Sofia Särdaqvist, Riksarkivet sofia.sardquist@riksarkivet.se